

Розділ I. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ

УДК 81'23/243

© К. В. Олександренко, 2017

К. В. Олександренко (м. Хмельницький)

АНАЛІЗ СТАНУ РОЗРОБЛЕНOSTІ ПРОБЛЕМИ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СУЧАСНІЙ ПСИХОЛОГІЇ

Олександренко К. В. Аналіз стану розробленості проблеми іншомовної комунікативної компетентності у сучасній психології. У статті викладено результати теоретичного аналізу розробленості проблеми іншомовної комунікативної компетентності як психологічного феномену. Автор, резюмуючи формулювання радянськими, українськими, та зарубіжними вченими терміну «комунікативна компетентність», визначає її як сукупність сформованих професійних знань, комунікативних і організаторських вмінь, здібностей до самоконтролю, емпатії, культури вербальної та невербальної взаємодії, яким необхідно приділити особливу увагу при професійній підготовці фахівців різних профілів, особливо у професіях типу «людина - людина».

Іншомовна комунікативна компетентність відрізняється складною структурою та взаємодією з внутрішніми особливостями комунікантів та зовнішніми умовами комунікаційного середовища, які у сукупності можуть справляти позитивний чи негативний вплив на процес комунікації. Автором сформульовано поняття «іншомовна комунікативна компетентність» як здатність знаходження адекватної ситуаціям взаємодії вербальних і невербальних засобів і способів формування та формулювання думки при її породженні та сприйнятті рідною і нерідною мовами.

Ключові слова: комунікація, комунікант, комунікаційне середовище, комунікативна компетентність, іншомовна комунікативна компетентність.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Дослідження специфіки іншомовної комунікативної компетентності є важливим з огляду на необхідність забезпечення успішної іншомовної взаємодії майбутнього фахівця у сфері міжнародних відносин при виконанні ним своїх професійних обов'язків.

Аналіз наукової літератури свідчить, що багато радянських, українських та зарубіжних учених досліджували аспекти комунікативної компетентності з філософських і психолого-педагогічних позицій. Основні ідеї комунікаційної компетентності були сформульовані в роботах: В.В. Богданова, О.Ф. Волобуєвої, М.К. Кабардова і О.В. Арцишевської, С.Ф. Козака, О.О. Леонтьєва, Л.М. Мітіної, Л.А. Петровської, Г.С. Трофимової, В.А. Якуніна та інших, у тому числі іншомовної комунікаційної компетентності (О.Ю. Іскандарова, У. Лабов, М. Пельц, Д. Хаймс, Г. Ханнапел і Г. Меленк та ін.). Однак дотепер не проводилися систематичні дослідження іншомовної комунікативної компетентності як цілісного феномена.

На сьогодні існує невідповідність між нагальною потребою суспільства у професійно компетентних фахівцях і реальним рівнем розвитку їхніх іншомовних знань. Актуальність і необхідність дослідження процесу розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців зумовлена тим, що їм недостатньо знати іноземну мову, вони повинні бути обізнаними з усіма сторонами буття і свідомості народу, який говорить цією мовою, здатними зайняти гуманістичну позицію стосовно клієнтів - представників різних культур, реалізувати свої

професійні функції через відповідно створену систему спілкування, тобто бути комунікативно компетентними. Зазначені вимоги висувають в розряд актуальних проблему аналізу розробленості проблеми іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців міжнародних відносин, від рівня сформованості якої залежить успішність їхньої професійної діяльності.

Мета статті – презентація аналізу стану дослідженості проблеми іншомовної комунікативної компетентності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Комунікативна компетентність пов'язана зі здатністю передачі-прийняття інформації; з оволодінням різними засобами: вербальними, невербальними; особистісним впливом (персоналізація, показ себе в іншому); досягненням однакового сприйняття комунікативної ситуації. Більшість вчених вважає, що комунікативна компетентність передбачає певний рівень розвитку соціальної сенситивності, соціальної спостережливості, пам'яті та мислення (розуміння), уяви, що виявляються найбільш повно у рефлексивності, емоційній чуйності (емпатії) і т.д.; являє собою певний рівень знань у галузі комунікативних дисциплін і практичних умінь, що забезпечують успішність комунікації (володіти соціальною перцепцією, розуміти, а не лише бачити; «подавати себе» у спілкуванні; оптимально будувати своє мовлення у психологічному аспекті, тобто володіти вміннями мовного і немовного контакту [8-10 та ін.].

У межах теорії та практики соціально-психологічного тренінгу комунікативна компетентність розглядається як складне утворення, що містить знання, соціальні установки, вміння і досвід у сфері міжособистісного спілкування; як система внутрішніх засобів регуляції комунікативних дій; як орієнтованість у спілкуванні, заснована на знаннях і чуттєвому досвіді індивіда, а також вільному володінні засобами спілкування.

У дослідженнях О.Ф. Волобуєвої комунікативна компетентність розуміється як система психологічних знань про себе та про інших, вмінь і навичок у спілкуванні, стратегій поведінки у соціальних ситуаціях, що дозволяє будувати міжособистісне спілкування відповідно до його цілей і умов [2]. Ю.М. Жуков, Л.А. Петровська комунікативну компетентність особистості представляють як узгодженість (співрівневість) її ціннісних орієнтацій, знань, практичного спілкування, які характеризуються органічною єдністю таких особистісних компонентів, як комунікативна спрямованість, комунікативні здібності, комунікативна інформованість та індивідуальний стиль спілкування [4].

Є.М. Богданов комунікативну компетентність розуміє як сукупність знань і вмінь, необхідних для оцінки ситуації спілкування, для визначення характеру та лінії комунікативної поведінки [1]. Ю.В. Якимчук співвідносить поняття «комунікативна компетентність» з поняттям «комунікативні здібності» [13]. Комунікативні здібності визначаються як особливі якості особистості, які належать, з одного боку, до рис характеру людини, з іншого боку, до її здібностей, а з третього – до міжособистісного спілкування або комунікативної поведінки.

Під комунікативною компетенцією А.В. Воловик розуміє сукупність лінгводидактичних, лінгвокомунікативних і лінгвокраїнознавчих знань, навичок і вмінь мовця у практичному використанні мови у комунікативних ситуаціях, що змінюються, а також умовах творення мовлення [3]. Лінгвістична компетенція (термін Н. Хомського) входить до комунікативної компетенції (термін Д. Хаймса), і під комунікативною компетенцією розуміється володіння лінгвістичною компетенцією, тобто певною сумою відомостей мовного характеру, вміннями співвідносити мовні засоби із завданнями та умовами спілкування, а також здатність організовувати мовне спілкування з врахуванням соціальних норм поведінки і комунікативної доцільності висловлення.

Л.А. Жумаєва пропонує вважати комунікативною компетентністю здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми. Для ефективної комунікації характерне досягнення взаєморозуміння партнерів, краще розуміння ситуації і предмета спілкування. Комунікативна компетентність розглядається як система внутрішніх ресурсів, необхідних для побудови ефективної комунікації у певному колі ситуацій міжособистісної взаємодії [5].

Ми розуміємо комунікативну компетентність як сукупність сформованих професійних знань, комунікативних та організаторських умінь, здібностей до самоконтролю, емпатії, культури вербальної та невербальної взаємодії. У межах професійної підготовки майбутнього фахівця будь-якого профілю особлива увага приділяється його професійній комунікативній компетентності, іншими словами, навичкам спілкування у професійних ситуаціях. Відомо, що на енциклопедичному (когнітивному) рівні знання, навички та вміння, необхідні майбутнім фахівцям для успішної іншомовної професійної діяльності, суттєво відрізняються відповідно до сфери науки професійною орієнтованістю тезауруса як компонента когнітивної бази мовної особистості, а на стратегічному, інтерактивному і лінгвістичному рівнях спостерігається певний паралелізм комунікативної компетентності у різних професіях і дискурсивних універсалах [7].

Глобальні зміни, які мали місце у 60-70-і роки минулого століття у науковому світі лінгвістики, психології та методики викладання іноземних мов, послужили свого роду підґрунтям для появи міждисциплінарного поняття «комунікативна компетентність». У цей період комунікативність як феномен багатьох наук прийшла на зміну структуралізму у лінгвістиці, свідомо-практичному методу навчання іноземних мов у методиці.

Структуралізм акцентував увагу на статиці мови, хоча існувала потреба у вивченні динаміки, руху, функціонування мовних елементів. Іншими словами, структурна парадигма мовної освіти ставила у центр дослідження системні відношення у мові. Однак для адекватного опису мовних одиниць стало необхідним розширити межі дослідження і перейти від внутрішньосистемного аналізу до вивчення мови у взаємодії із середовищем.

Терміни «комунікативний» і «компетентність» у сполученні «комунікативна компетентність» було вжито одним із перших американським лінгвістом Д. Хаймсом [15]. Це поняття було розроблено ним як альтернативне існуючому тоді поняттю про ідеального учасника комунікації (або про ідеального комуніканта) у теорії структурної лінгвістики, що запропонував Н. Хомський [12]. Сутність поняття «ідеальний комунікант» полягала у правильному, грамотному, безпомилковому вживанні мови. Підхід Д. Хаймса кардинально змінив уявлення про лінгвістичну компетентність, розглянутої Н. Хомським як якість людини, яка досконало знає свою мову і не перебуває під впливом «таких граматично ірелевантних умов, як обмеження обсягу пам'яті, відволікання уваги... і помилок – випадкових або систематичних у застосуванні своїх знань у реальних комунікативних ситуаціях» [12].

Ідея Д. Хаймса одержала розвиток у роботах інших дослідників. Так, у США більше 20 років багато вчених приділяли увагу розвитку комунікативної компетентності студентів, що вивчають іноземні мови. Зокрема, С. Савінгтон спочатку визначає це поняття як здатність функціонувати у реальній комунікативній ситуації [17]. Під реальною комунікативною ситуацією автор має на увазі динамічно мінливу обстановку, де лінгвістична компетентність повинна адаптувати себе до загального обсягу одержуваної інформації – як лінгвістичної, так і паралінгвістичної. Як слідує із цього визначення, лінгвістична сторона є свого роду засобом для здійснення ефективної комунікативної дії, тобто фактично мова йде про іншомовну комунікативну компетентність, хоча Д. Хаймс цей термін не використовував.

Досліджуючи надалі поняття «комунікативна компетентність» стосовно процесу вивчення іноземних мов, С. Савінгтон робить значний, на наш погляд, внесок у загальне осмислення

змісту цього поняття. Так, у дослідженнях цього автора йдеться про значущість використання міміки та жестів у розвитку іншомовної комунікативної компетентності; про приналежність комунікативної компетентності як до усного, так і до письмового мовлення; про відносність цього поняття, що залежить від взаємодії людей, залучених до процесу комунікації; про врахування ситуативності у комунікативному процесі.

Подібне розуміння іншомовної комунікативної компетентності наводить нас на думку про те, що навколо цього поняття існує досить багато ситуативних ознак. Можна припустити, що місце, час, вік комунікантів, їхній соціальний статус, емоційний, фізичний, психічний стани на момент спілкування, рівень розумового розвитку, стиль поведінки, виховання та інші чинники впливають на результат комунікації. Ці ознаки, залежно від їхнього сукупного домінування у тій або іншій ситуації можуть як перешкоджати, так і впливати на процес комунікації та її результат.

Спроби позначити структуру іншомовної комунікативної компетентності належать і іншим зарубіжним дослідникам, які також вивчають це явище у сфері методики викладання іноземних мов. Усі вони звертаються до ідеї Д. Хаймса, відрізняючись лише вживанням інших термінів у структурі цього поняття. Деякі дослідники, говорячи про комунікативну компетентність і комунікативні навички як про рівнозначні категорії, стверджують, що для успішного функціонування у тій або іншій іншомовній ситуації людині необхідно володіти граматичною, соціолінгвістичною, дискурсивною і стратегічною компетентностями [14, с. 423]. Іншими словами, комунікативна компетентність так само, як і у Д. Хаймса, може бути розглянута з двох позицій. Граматичний і дискурсивний аспекти є винятково мовними та еквівалентні лінгвістичній компетентності у класифікації Д. Хаймса. Стратегічний аспект автори співвідносять з умінням використовувати вербальні та невербальні засоби комунікації, що відповідає прагматичній компетентності за Д. Хаймсом. Уміння використовувати вербальні та невербальні засоби комунікації не повинно розцінюватися буквально як фізичне вміння. Воно передбачає раціональне їхнє застосування. Що стосується соціолінгвістичного аспекту, то він, на наш погляд, значно ширший за усі інші перераховані аспекти, тому що може виявлятися у кожному з них. Тому таке виокремлення аспектів комунікативної компетентності ми вважаємо недоцільним з погляду їхньої нерівнозначності.

Дещо інше структурування іншомовної комунікативної компетентності пропонується іншими дослідниками, згідно з якими це поняття містить у собі такі компоненти, як лінгвістичні знання (сюди ж автори відносять паралінгвістичні та невербальні явища), інтерактивні навички в яких-небудь конкретних ситуаціях, а також знання про культурне значення вживаної іншомовної лексики. У структурному аспекті цей підхід відрізняється від перерахованих вище тим, що знання про культурне значення іноземних слів виділені в окремий аспект, хоча знання про культурне значення лексики не можуть існувати окремо від знання лексики у цілому, від дискурсу.

Поняття «іншомовна комунікативна компетентність» зустрічається і в дослідженнях тих учених, які також уживають його з позиції викладання іноземних мов. Так, говорячи про цілі навчання іноземної мови, М. Пельц зазначає, що замість поняття «лінгвістична компетентність» усе частіше вживається поняття «комунікативна компетентність», маючи на увазі під вищезазначеним соціальну значущість процесу вивчення іноземних мов [16]. Загальновизнаним фактом є те, що іноземна мова не може бути затребуваною поза соціумом. Із цього можна зробити висновок, що суспільство привносить свої корективи у спілкування (як рідною, так і іноземною мовами). При цьому спостерігається взаємопроникнення і взаємовплив процесів, що відбуваються у суспільстві, і психічних процесів, пов'язаних із вивченням іноземної, а також рідної мов.

Представляє інтерес підхід Г. Ханнапела і Г. Меленка, у дослідженнях яких зустрічається, зокрема, поняття «вербальна комунікативна компетентність», що означає

здатність однієї людини впливати на іншу мовними засобами і реагувати на роль іншої [13]. Усередині вербальної комунікативної компетентності автори дослідження розрізняють прагматичну, семантичну і синтаксичну сфери висловлювання. Аналогічно всім перерахованим вище тлумаченням виділені аспекти цього визначення також можна розглянути з двох позицій, а саме лінгвістичної і прагматичної.

Зазначимо, що впливати – значить домагатися необхідного результату шляхом впливу на кого-небудь. Як відомо, для того, щоб впливати на комуніканта, необхідно адекватне сприйняття цього комуніканта. Так, впливати можна на стан поведінки і на індивідуально-смыслові утворення суб'єкта. Отже, розуміння іншомовної комунікативної компетентності, пропоноване Г. Ханнапелом і Г. Меленком, дозволяє виокремити у структурі цього поняття не лише перцептивну, але й інтерактивну сторони.

Іншомовна комунікативна компетентність має достатньо складну структуру. Багато хто з соціолінгвістів, які досліджують мову у соціокультурному контексті, звертають увагу на чинник так званого соціального варіювання при формуванні комунікативної компетентності. Наприклад, У. Лабов вважає, що кожний мовець є індивідом, який належить до того чи іншого лінгвосоціуму і володіє різними (варіативними) мовними підсистемами. Варіативність простежується на двох рівнях. Перший рівень автор називає стратифікаційним, де варіювання мови пов'язане із соціальною структурою лінгвосоціума. А другий рівень, ситуативний, являє собою диференційоване використання мови залежно від мети комунікації.

Отже, як показали проведені дослідження, у руслі широкомасштабних змін у сфері лінгвістики, психології, соціології і методики викладання іноземних мов, пов'язаних з явищем комунікативності, з'явилося поняття «іншомовна комунікативна компетентність». Із проаналізованих нами джерел очевидно, що воно прийшло на зміну поняттю «лінгвістична компетентність» і розглядається, в основному, як сукупність лінгвістичного і прагматичного аспектів. Разом з тим, деякими авторами іншомовна комунікативна компетентність розуміється як здатність знаходження адекватної ситуаціям взаємодії вербальних і невербальних засобів і способів формування та формулювання думки при її породженні та сприйнятті рідною і нерідною мовами. О.Ю. Іскандарова розглядає іншомовну комунікативну компетентність як комплекс властивостей особистості, прагнення до якого створює найкращі умови мотивації навчально-пізнавального процесу, оскільки забезпечує оптимальну психологічну повноцінну взаємодію в процесі засобами іноземної мови [6].

У цілому аналіз дослідження розробленості проблеми іншомовної комунікативної компетентності у дослідженнях радянських та українських учених засвідчив, що проблеми комунікації, комунікативної діяльності, спілкування і комунікативної компетентності є актуальними для дослідження у різних галузях науки, а термін «професійна комунікативна діяльність» сьогодні продовжує активно розроблятися в педагогіці, психології, акмеології та інших науках.

Висновки. Таким чином, ми розглядаємо комунікативну компетентність як сукупність сформованих професійних знань, комунікативних і організаторських умінь, здібностей до самоконтролю, емпатії, культури вербальної та невербальної взаємодії, якій необхідно приділити особливу увагу при професійній підготовці фахівців різних профілів, а особливо у професіях типу «людина-людина». Іншомовна комунікативна компетентність розуміється нами як здатність знаходження адекватної ситуаціям взаємодії вербальних і невербальних засобів і способів формування та формулювання думки при її породженні та сприйнятті рідною і нерідною мовами. Вона має складну структуру та взаємодіє з багатьма ситуативними ознаками (місце та час комунікації, вік та соціальний статус комунікантів, загальний рівень їхньої вихованості та ерудованості тощо), що залежно від їхнього сукупного домінування у тій або іншій ситуації можуть як перешкоджати, так і впливати на процес комунікації та її результат.

Перспективами подальших досліджень у обраному напрямку є формулювання поняття «іншомовна комунікативна компетентність» для його подальшого використання у розвитку професійної комунікативної діяльності майбутніх фахівців різних професій, зокрема фахівців з міжнародних відносин.

Література

1. Богданов В. В. Коммуникативная компетенция и коммуникативное лидерство / В. В. Богданов // Язык, дискурс и личность. – Тверь : Изд-во Твер. ун-та, 1990. – С. 26–31.
2. Волобуєва О. Ф. Психологічні основи розвитку професійних іншомовних здібностей майбутнього військового професіонала : монографія / О. Ф. Волобуєва. – Хмельницький : Видавництво Національної академії ДПСУ, 2006. – 395 с.
3. Воловик А. В. Коммуникативный подход к обучению иностранным языкам в методических системах Великобритании и США / А. В. Воловик // Коммуникативно ориентированная методика обучения иностранным языкам в высшей школе. – М. : МГПИИЯ им. М. Тореца, 1983. – Вып. 222. – С. 14–28.
4. Жуков Ю. М. Диагностика и развитие компетентности в общении: практическое пособие / Ю. М. Жуков, Л. А. Петровская, П. В. Растянников. – Киров: ЭННОМ, 1991. – 95 с.
5. Жумаева Л. А. Теоретические основы иноязычной профессиональной коммуникативной компетенции специалиста культуры / Л. А. Жумаева. – М. : МГУКИ, 2001. – С. 20–22.
6. Искандарова О. Ю. Проблемы теории и практики формирования иноязычной профессиональной коммуникативной компетентности специалиста / О. Ю. Искандарова. – Уфа : Башк. гос. мед. ун-т, Башк. пед. ин-т, 1998. – 259 с.
7. Климов Е. А. Образ мира в разнотипных профессиях / Е. А. Климов. – М. : Изд-во МГУ, 1995. – 224 с.
8. Леонтьев А. А. Общение как объект психологического исследования / А. А. Леонтьев // Методологические проблемы социальной психологии. – М. : Наука, 1975. – С. 106–123.
9. Леонтьев А. А. Язык, речь, речевая деятельность / А. А. Леонтьев. – М. : Просвещение, 1969. – 214 с.
10. Хлыбова Г. Б. Принцип активности в обучении иностранным языкам / Г. Б. Хлыбова // Иностранные языки в школе. – 1994. – № 5. – С. 16–19.
11. Якимчук Ю. В. Психологічні особливості інтенсифікації розвитку комунікативних здібностей студентів у процесі вивчення іноземних мов : дис. ... канд. психол. наук / Якимчук Юлія Василівна. – Хмельницький, 2008. – 171 с.
12. Chomsky N. Aspects of the theory of syntax / Noam Chomsky. – Cambridge, Massachusetts : MIT Press, 1965. – 216 p.
13. Hannappel H. Pragmatik der Wertbegriffe / H. Hannappel, H. Melenk // Pragmatik. Theorie und Praxis (Amsterdamer Beiträge zur neueren Germanistik). – Amsterdam, 1981. – № 13. – S. 209–236.
14. Holmes J. Developing sociolinguistic competence in a second language / J. Holmes, D. F. Brown. – TESOL Quarterly. – 1976. – Vol. 10. – № 4. – P. 423–431.
15. Hymes D. On Communicative Competence. / D. Hymes // Sociolinguistics / J. B. Pridem, J. Holmes (eds.). – Harmondsworth : Penguin, 1972. – P. 269–293.
16. Pelz M. Pragmatik und Lernbestimmung im Fremdsprachenunterricht / M. Pelz. – Heidelberg, 1997. – 186 s.

17. *Savignon Sandra J. Communicative Competence: Theory and Classroom Practice. Texts and Contexts in Second Language Learning / Sandra J.Savignon. – Reading, MA : Addison-Wellesley, 1983. – 284 p.*

Транслітераційний переклад використаних літературних джерел

1. *Bogdanov V. V. Kommunikativnaya kompetentsiya i kommunikativnoe liderstvo / V. V. Bogdanov // Yazyik, diskurs i lichnost. – Tver : Izd-vo Tver. un-ta, 1990. – S. 26–31.*
2. *VolobuEva O. F. Psihologichni osnovi rozvitku profesynih Inshomovnih zdlbnostey maybutnogo vlyskovogo profeslonala : monograflya / O. F. VolobuEva. – Hmelniyskiy : Vidavnistvo Natsionalnoyi akademiyi DPSU, 2006. – 395 s.*
3. *Volovik A. V. Kommunikativniy podhod k obucheniyu inostrannim yazyikam v metodicheskikh sistemah Velikobritanii i SShA / A. V. Volovik // Kommunikativno orientirovannaya metodika obucheniya inostrannim yazyikam v vyisshey shkole. – M. : MGPIIYa im. M. Toreza, 1983. – Vyip. 222. – S. 14–28.*
4. *Zhukov Yu. M. Diagnostika i razvitie kompetentnosti v obschenii: prakticheskoe posobie / Yu. M. Zhukov, L. A. Petrovskaya, P. V. Rastyannikov. – Kirov: ENNOM, 1991. – 95 s.*
5. *Zhumaeva L. A. Teoreticheskie osnovy inoyazyichnoy professionalnoy kommunikativnoy kompetentsii spetsialista kulturyi / L. A. Zhumaeva. – M. : MGUKI, 2001. – S. 20–22.*
6. *Iskandarova O. Yu. Problemyi teorii i praktiki formirovaniya inoyazyichnoy professionalnoy kommunikativnoy kompetentnosti spetsialista / O. Yu. Iskandarova. – Ufa : Bashk. gos. med. un-t, Bashk. ped. in-t, 1998. – 259 s.*
7. *Klimov E. A. Obraz mira v raznotipnyih professiyah / E. A. Klimov. – M. : Izd-vo MGU, 1995. – 224 s.*
8. *Leontev A. A. Obschenie kak ob'ekt psihologicheskogo issledovaniya / A. A. Leontev // Metodologicheskie problemyi sotsialnoy psihologii. – M. : Nauka, 1975. – S. 106–123.*
9. *Leontev A. A. Yazyik, rech, rechevaya deyatelnost / A. A. Leontev. – M. : Prosveschenie, 1969. – 214 s.*
10. *Hlyibova G. B. Printsip aktivnosti v obuchenii inostrannim yazyikam / G.B. Hlyibova // Inostranniy yazyiki v shkole. – 1994. – # 5. – S.16–19.*
11. *Yakimchuk Yu. V. Psihologichni osoblivosti Intensifikatsiyi rozvitku komunikativnih zdlbnostey studentiv u protsesl vivchennya Inozemnih mov : dis. ... kand. psihol. nauk / Yakimchuk Yullya Vasillvna. – Hmelniyskiy, 2008. – 171 s.*
12. *Chomsky N. Aspects of the theory of syntax / Noam Chomsky. – Cambridge, Massachusetts : MIT Press, 1965. – 216 p.*
13. *Hannappel H. Pragmatik der Wertbegriffe / H. Hannappel, H. Melenk // Pragmatik. Theorie und Praxis (Amsterdamer Beitrage zur neueren Germanistik). – Amsterdam, 1981. – # 13. – S. 209–236.*
14. *Holmes J. Developing sociolinguistic competence in a second language / J. Holmes, D. F. Brown. – TESOL Quarterly. – 1976. – Vol. 10. – # 4. – P.423-431.*
15. *Hymes D. On Communicative Competence. / D. Hymes // Sociolinguistics / J. B. Pridem, J. Holmes (eds.). – Harmondsworth : Penguin, 1972. – P. 269–293.*
16. *Pelz M. Pragmatik und Lernbestimmung im Fremdsprachenunterricht / M. Pelz. – Heidelberg, 1997. – 186 s.*
17. *Savignon Sandra J. Communicative Competence: Theory and Classroom Practice. Texts and Contexts in Second Language Learning / Sandra J.Savignon. – Reading, MA : Addison-Wellesley, 1983. – 284 p.*

Олександренко К. В. Анализ разработанности проблемы иноязычной коммуникативной компетенции в современной психологии. В статье изложены результаты теоретического анализа разработанности проблемы иноязычной коммуникативной

компетенции как психологического феномена. Автор, резюмируя формулировки советскими, украинскими и зарубежными учеными термина «коммуникативная компетентность», определяет ее как совокупность сформированных профессиональных знаний, коммуникативных и организаторских умений, способностей к самоконтролю, эмпатии, культуры вербального и невербального взаимодействия, которым необходимо уделить особое внимание при профессиональной подготовке специалистов различных профилей, особенно в профессиях типа «человек - человек».

Иноязычная коммуникативная компетентность отличается сложной структурой и взаимодействием с внутренними особенностями коммуникантов и внешними условиями коммуникационной среды, которые в совокупности могут оказывать позитивное или негативное влияние на процесс коммуникации. Автором сформулировано понятие «иноязычная коммуникативная компетентность» как способность нахождения адекватного ситуациям взаимодействия вербальных и невербальных средств и способов формирования и формулирования мысли при ее порождении и восприятии на родном и неродном языках.

Ключевые слова: коммуникация, коммуникант, коммуникационная среда, коммуникативная компетентность, иноязычная коммуникативная компетентность.

Oleksandrenko K. V. The analysis of the condition of the problem development of the foreign language communication competence in modern psychology. The article presents the results of the theoretical analysis of the problem elaboration of foreign language communicative competence as a psychological phenomenon. The author, summarizing the formulation of the Soviet, Ukrainian and foreign scientists of the term «communicative competence» that defines it as a set formed of professional knowledge, communicative and organizational skills, abilities to self-control, empathy, culture, verbal and nonverbal interaction, which is necessary to pay special attention to training of specialists of different profiles, especially in professions such as «man – man».

Foreign language communicative competence has a complex structure and interaction with specific features of the communicants and the external environment communication environment, which together can have a positive or negative impact on the communication process. The author formulated the concept of «foreign language communicative competence» as the ability of finding adequate situations of the interaction of verbal and non-verbal means and ways of formation and formulation of thought in its generation and perception in native and non-native languages.

Keywords: communication, communication man, communication environment, communicative competence, foreign communicative competence.

Відомості про автора:

Олександренко Катерина Валентинівна – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземної філології Хмельницького національного університету.

Статтю подано до друку 13.06.2016.

УДК 159.9:316.47:82

© Ю. В. Драганова, 2017

Ю. В. Драганова (м. Бердянськ)

ФЕНОМЕН АТРАКЦІЇ В ПСИХОЛОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Драганова Ю. В. Феномен атракції в психологічній літературі. У статті висвітлено погляди науковців на зміст феномену „атракція”; групи факторів, які стимулюють прояв міжособистісної атракції; вплив емпатії на підвищення рівня атракції. Проаналізовано позиції вчених на розуміння атракції в аспекті дослідження групових процесів та міжгрупової взаємодії.